

L'emprenedoria a Catalunya

Febrer 2014

1. Introducció

El *Global Entrepreneurship Monitor* (GEM) ha publicat el darrer informe anual sobre emprenedoria a Catalunya.¹ El fet emprenedor ocupa l'atenció de PIMEC d'un temps ençà perquè entén que la creació d'empreses és un element fonamental de la dinàmica econòmica i més concretament de la renovació del teixit productiu. Amb aquest nou informe de l'Observatori de la pime, que actualitza els realitzats al 2012,² fem una anàlisi de la situació emprenedora actual a Catalunya a partir de la publicació del GEM, n'identifiquem l'evolució i comparem la situació amb la d'altres territoris, per acabar fent algunes propostes que afavoreixin l'emprenedoria.

2. El procés empresarial a Catalunya el 2012

L'emprenedoria a Catalunya al 2012 es pot il·lustrar amb una dada molt rellevant: pràcticament una tercera part (un 32%) de la població d'entre 18 i 64 anys està involucrada en el que s'anomena *procés empresarial*. Per precisar-ho en termes quantitius, la distribució d'aquest percentatge en els diferents estadis d'emprenedoria que distingeix el GEM és aquesta:

- Empresaris **consolidats** (persones amb activitats empresarials de més de 3,5 anys): 10,0% de la població.
- Emprenedors **nous** (persones amb activitats emprenedores amb un màxim de 3,5 anys d'antiguitat): 2,9% de la població. La seva distribució en funció del temps d'activitat emprenedora és:
 - Empresaris **novells** (persones amb activitats empresarials iniciades fins a 1 any enrere): 1,8%.
 - Empresaris **júnior** (persones amb activitats empresarials iniciades entre 2 i 3,5 anys enrere): 1,0%.
- Emprenedors **naixents** (persones amb iniciatives en procés d'arrencada inicial): 5,0%.
- Les persones que es consideren emprenedors **potencials** (amb intenció d'emprendre en els propers 3 anys): 14,1%.

De la població de 18 a 64 anys enquestada, el GEM també identifica el nombre de persones que es consideren exempresaris. Concretament, el que

¹<http://gem.uab.cat/images/PDF/inf2012cat.pdf>

² Vegeu INFORMES PIMEC 2/2012 i 3/2012.

podem qualificar d'abandonaments representa el 2,5% de la població considerada. Entre aquests abandonaments es pot diferenciar els que ho són per **tancament de l'empresa** (1,5%) i els **traspassos d'empresa** (0,5%). El principal motiu que addueixen per haver deixat de ser empresaris és, en el **55,2%** dels casos, la **falta de rendibilitat**. Aquest és el primer motiu, a distància de la resta, entre els quals destaquen:

- falta de finançament 6,6%
- venda del negoci 4,4%
- alternativa laboral o d'empresa 3,9%
- jubilació 3,2%
- altres motius 26,8%

Als efectes dels nous projectes empresarials, allò que resulta més rellevant és l'indicador **TEA** (Taxa d'Activitat Emprenedora), que es defineix com la **proporció de la població de 18 a 64 anys que té entre mans iniciatives amb menys de 42 mesos de vida (3,5 anys)**, i que inclou els emprenedors naixents i els emprenedors nous (que incorporen els novells i els júnior).

La **taxa TEA** al 2012 és del **7,9%** de la població a Catalunya, el que suposa al voltant de 373.000 emprenedors; a la resta d'Espanya el percentatge és molt més baix, un 4,9% de la població adulta (1.254.000 persones aproximadament) (taules 1 i 2). D'altra banda, com es pot observar, Catalunya presenta taxes superiors d'emprenedoria per a totes les fases considerades.

Taula 1. Població involucrada en el procés empresarial. 2012
(% sobre la població d'entre 16 i 64 anys)

	Catalunya	Resta d'Espanya
Empresaris consolidats	10,0%	8,9%
Taxa d'Activitat Emprenedora (TEA)	Emprenedors naixents	5,0%
	Emprenedors nous	2,9%
	Emprenedors potencials	14,1%
		10,6%

Font: Global *Entrepreneurship Monitor*.

De l'estudi del GEM també es desprèn que a Catalunya hi ha 476.000 empresaris consolidats, xifra força coherent amb les dades que publica PIMEC en els seus anuaris de la pime catalana.

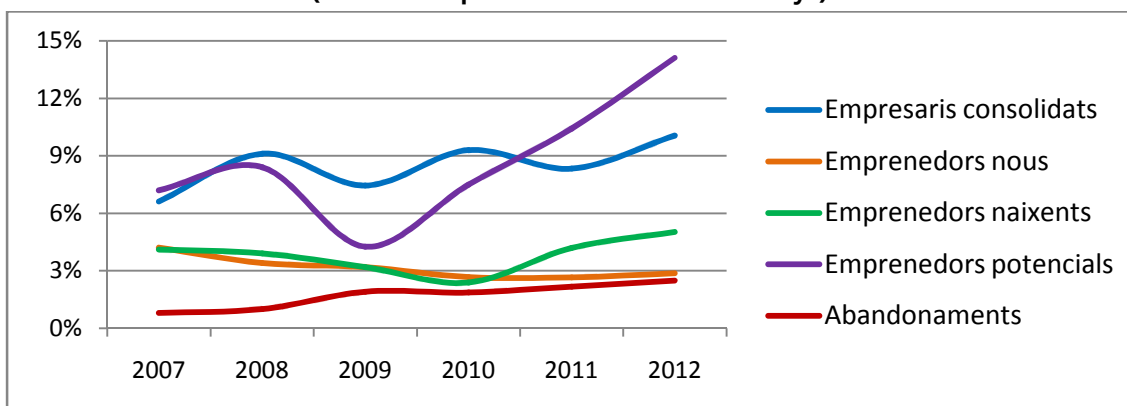
Taula 2. Població adulta involucrada en el procés empresarial (nombre) (2012)

		Catalunya	Resta d'Espanya
	Empresaris consolidats	476.000	2.291.000
Taxa d'Activitat Emprenedora (TEA)	Emprenedors naixents	238.000	669.000
	Emprenedors nous	136.000	584.000
	Emprenedors potencials	668.000	2.729.000

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

Pel que fa a l'evolució de l'emprenedoria a Catalunya des del 2007, es presenta al gràfic 1. Sorpren l'extraordinari **augment dels emprenedors potencials des de 2009**, un fenomen que segurament va associat a la cruesa de la crisi i que cal valorar amb cautela atès que no deixa de ser una simple declaració d'intencions. En positiu més fiable, hi trobem l'augment dels empresaris consolidats i dels emprenedors naixents.

Gràfic1. Evolució de la població involucrada en el procés empresarial (% sobre la població d'entre 16 i 64 anys)

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

3. L'emprenedoria: necessitat o oportunitat?

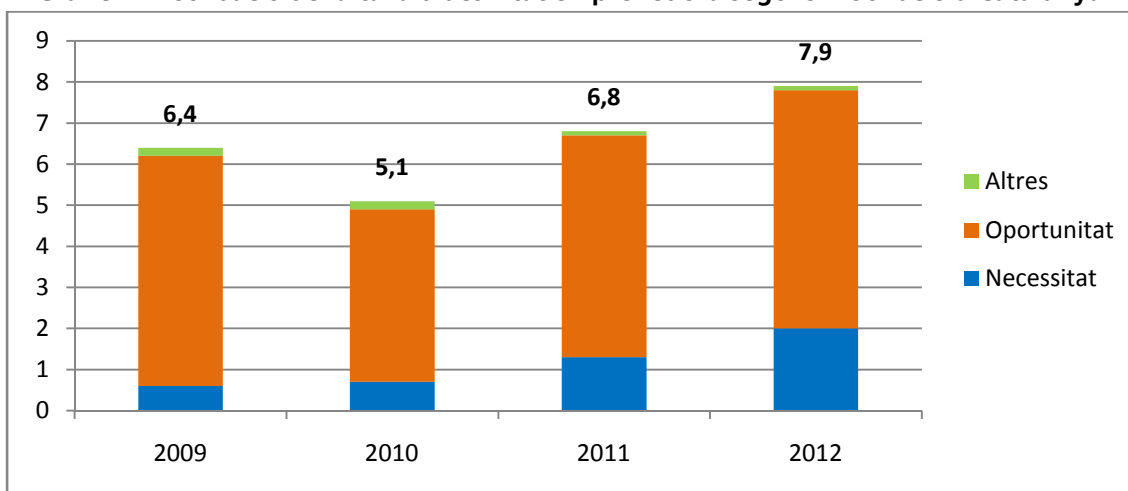
L'activitat emprenedora depèn de múltiples factors que van lligats tant a la figura del propi emprenedor com a les necessitats que ell mateix sap detectar en el mercat com a oportunitats de negoci.

La raó principal que addueixen els emprenedors que han iniciat els seus negocis és l'existència d'oportunitats: **tres quartes parts dels emprenedors ho han fet per aquest motiu**; la quarta part restant ho ha fet per necessitat.

La dinàmica dels darrers anys posa en relleu que entre 2011 i 2012 han augmentat tant la necessitat com l'oportunitat d'emprendre (gràfic 2).

Un element que sovint preocupa els emprenedors és l'**accés al finançament**, ja sigui en les fases inicials o bé per expandir-se posteriorment. Segons els experts que es consulten en el treball del GEM, la crisi i els problemes pressupostaris estan limitant les possibilitats dels emprenedors en aquest àmbit, ja que des del 2008 tant el finançament privat com el públic són menors i/o hi ha més dificultats per accedir-hi.

Gràfic 2. Distribució de la taxa d'activitat emprenedora segons motivació a Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

Pel que fa al suport governamental, en general, els parcs científics i incubadores i el personal de les agències governamentals reben una valoració positiva per part dels experts en emprenedoria, mentre que l'accés al suport d'agències governamentals i la seva efectivitat reben valoracions més aviat negatives.

4. Perfil sociològic dels emprenedors catalans

Al 2012, el **60,9% dels emprenedors eren homes**, davant del 39,1% de dones, uns percentatges molt semblants als de l'any 2011. També eren **majoria els emprenedors amb estudis superiors i FP** (68,3% al 2012), col·lectiu que ha anat augmentant des del 2008, en què era del 47,0%.

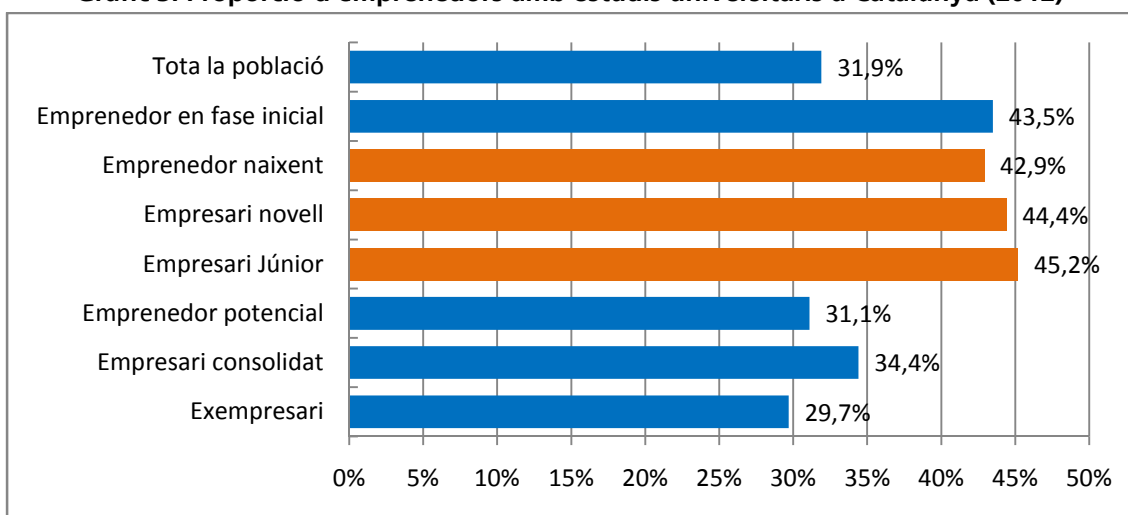
En relació als **emprenedors amb estudis universitaris**, la seva proporció és **cada vegada més alta**: un 43,5% dels emprenedors en fase inicial són titulats; entre els empresaris consolidats aquest percentatge és del 34,4%, i entre els exempresaris, del 29,7% (gràfic 3).

Pel que fa a la seva ocupació anterior, la major part dels nous emprenedors abans de ser-ho eren **empleats en una empresa**, concretament el **76,6%**, per bé que aquest col·lectiu perd pes respecte a l'any anterior (80,5%) en favor

d'aquells que estaven aturats (18,3% al 2012 i 16,9% al 2011). Poc més d'un 5% eren estudiants o feien tasques de la llar, col·lectius que doblen el seu pes respecte al 2011.

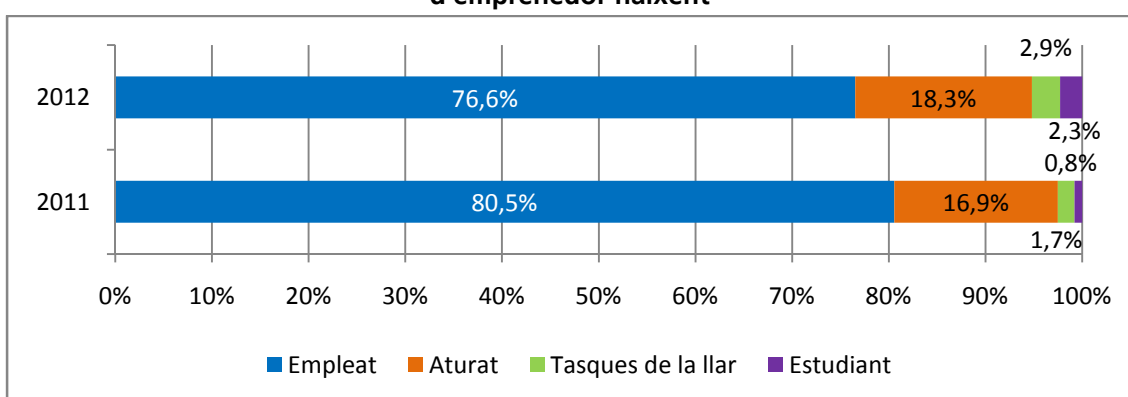
Amb relació a l'edat dels nous emprenedors, s'ha anat incrementant des del 2010 per l'augment dels que tenen entre 45 i 64 anys, i així, mentre que al 2010 la mitjana d'edat dels emprenedors naixents era de 36,4 anys, al 2012 ha passat a ser de 40,3 anys.

Gràfic 3. Proporció d'emprenedors amb estudis universitaris a Catalunya (2012)

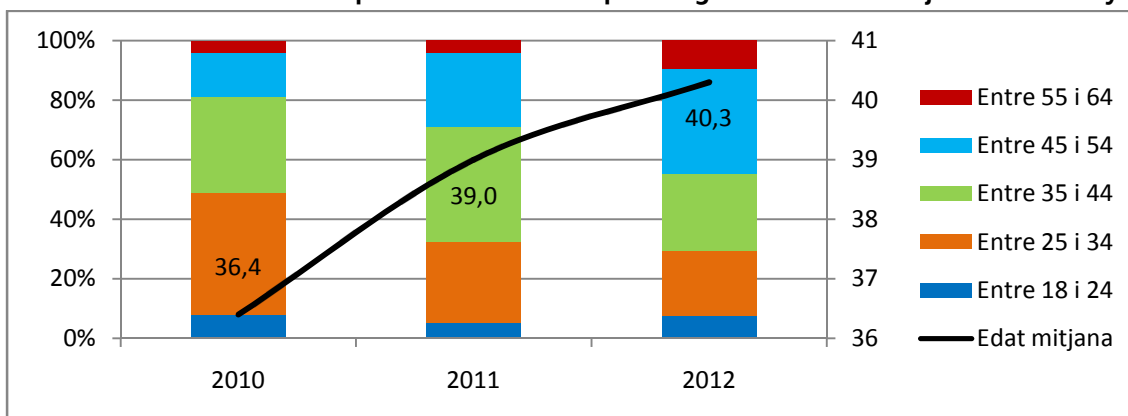
Font: Global *Entrepreneurship Monitor*

Gràfic 4. Ocupació des de la qual es passa a l'activitat emprenedora en la fase d'emprenedor naixent

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

Gràfic 5. Distribució dels emprenedors naixents per rang d'edat i edat mitjana a Catalunya

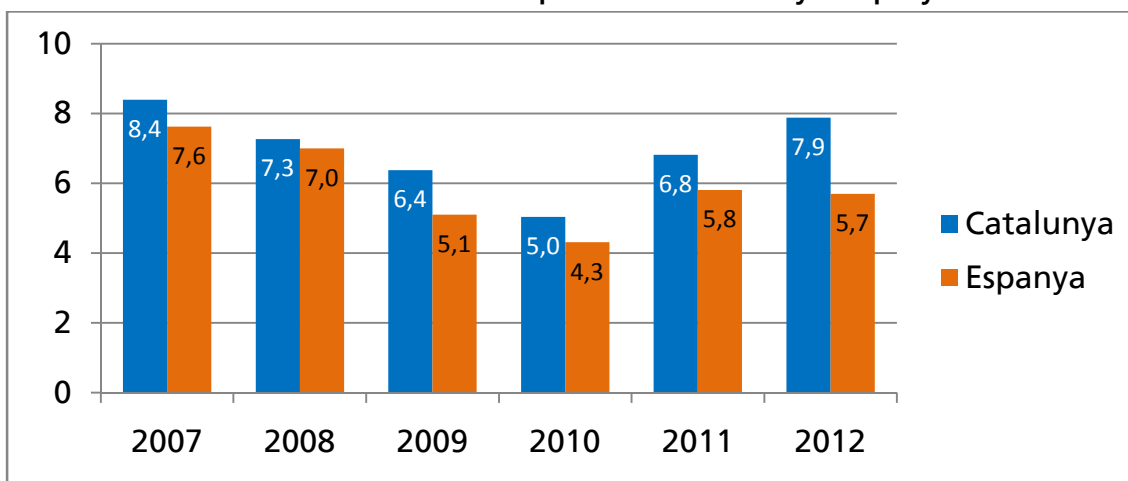
Escala esquerra: pes de cada grup d'edat sobre el total. Escala dreta: edat mitjana en anys

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

5. Comparativa amb el conjunt d'Espanya i altres països

Històricament, Catalunya s'ha caracteritzat pel fet de tenir una iniciativa empresarial més elevada que el conjunt de l'Estat, tot i que les tendències han estat similars, exceptuant aquest darrer any, en què mentre a Catalunya la TEA ha augmentat, en canvi al conjunt de l'Estat ha disminuït lleugerament.

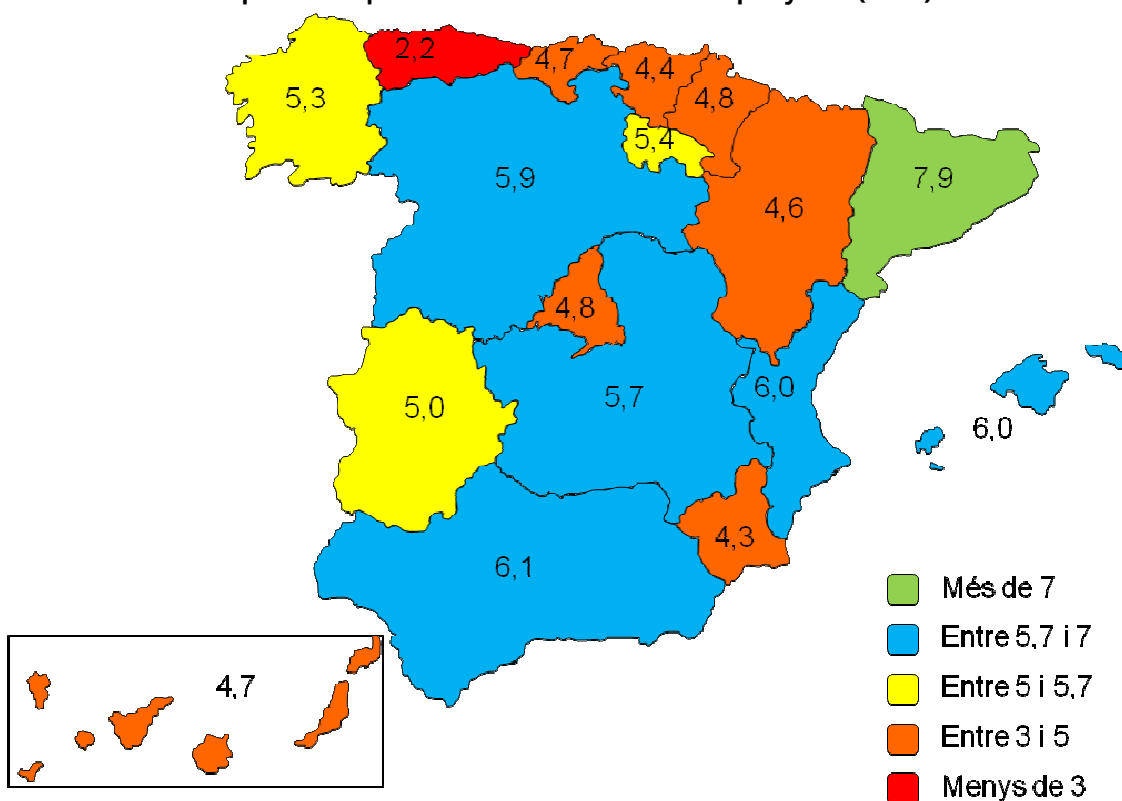
Gràfic 6. Taxa d'activitat emprenedora a Catalunya i Espanya

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*

Pel que fa a la posició de Catalunya en relació a les altres regions espanyoles veiem que és, clarament, la **comunitat amb una major proporció de nous emprenedors (7,9% de la població)**. Les següents regions amb una TEA més elevada són Andalusia, Illes Balears i la Comunitat Valenciana (a uns 2 punts de Catalunya); en l'extrem oposat destaca la baixa taxa d'activitat emprenedora d'Astúries.

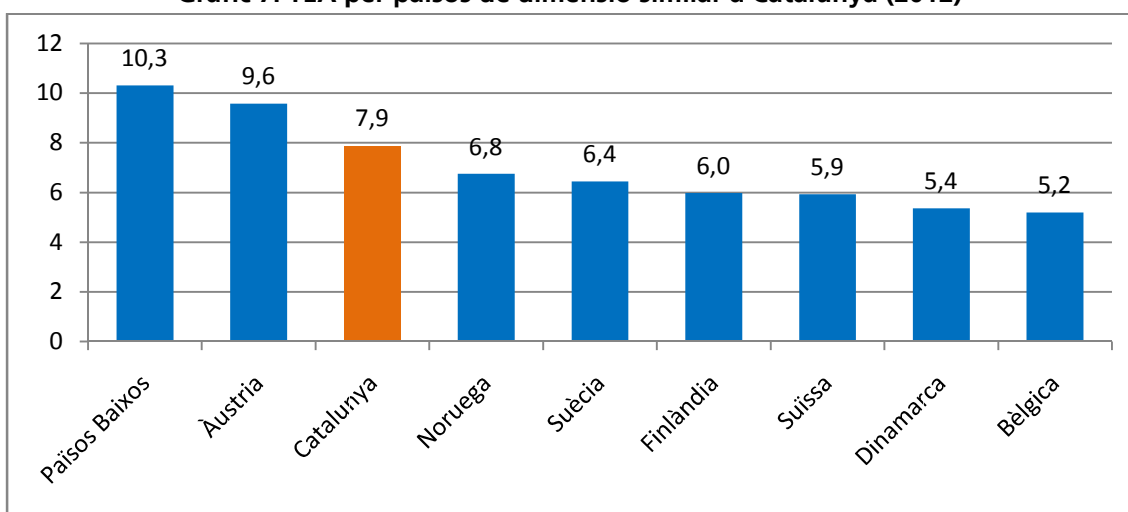
Mapa 1. TEA per comunitats autònomes espanyoles (2012)

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*.

A nivell internacional, la taxa d'activitat empresarial que dona el GEM per a **Catalunya** en comparació amb països avançats de dimensió similar (Noruega, Suècia, Finlàndia, Suïssa, Dinamarca o Bèlgica), es troba en la **banda alta**, concretament en tercera posició després dels Països Baixos i d'Àustria (gràfic 7).

Gràfic 7. TEA per països de dimensió similar a Catalunya (2012)

Font: Elaboració pròpia a partir del *Global Entrepreneurship Monitor*

Una de les raons que sovint s'utilitzen per explicar perquè certs països tenen taxes d'emprenedoria superiors és la **facilitat a l'hora de crear una empresa**. En aquest sentit, d'acord amb l'informe anual que publica el Banc Mundial *Doing Business*, Espanya es troba al lloc 136 del total de 185 països analitzats; però si només considerem els 31 que formen part de l'OCDE, Espanya ocupa el lloc 29; és a dir, un dels països on és més difícil iniciar un negoci.

Taula 3. Facilitat per crear una empresa. Països de l'OCDE (2013)

10 països més restrictius (de més a menys)	10 països menys restrictius (de menys a més)
Grècia	Nova Zelanda
República Txeca	Austràlia
Espanya	Canadà
Àustria	Irlanda
Polònia	Estats Units d'Amèrica
Japó	Regne Unit
Alemanya	Corea del Sud
Suïssa	França
Luxemburg	Eslovènia
Itàlia	Portugal

Font: Banc Mundial

Tampoc surt ben parada Espanya en la facilitat per fer-hi negocis (permisos de construcció, accés a electricitat, finançament, registre de la propietat, pagament d'impostos, comerç transfronterer...), ja que ocupa el lloc 44, dels 185.

6. Llei de suport als emprenedors

La Llei **14/2013**, de 27 de setembre, de suport als emprenedors, contempla algunes modificacions en matèria administrativa i fiscal en crear una empresa, a més d'altres novetats sobre el seu funcionament habitual.

Entre els canvis que introdueix la citada Llei i que afecten les primeres etapes d'una iniciativa empresarial figuren els següents:

- a) Impuls de la **formació** emprenedora a les diverses etapes formatives. Tot i que de forma molt genèrica, la Llei estableix la voluntat d'impulsar l'emprenedoria en les esmentades etapes.

b) Canvis **administratius**

- Es creen els Punts d'Atenció a l'Emprenedor (PAE)³ del Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme, que seran oficines públiques o privades que s'encarregaran de facilitar la creació de noves empreses, així com l'inici i desenvolupament de la seva activitat a través de serveis d'informació, tramitació de documentació i assessorament, formació i suport al finançament empresarial.
- Es facilita la creació de societats amb un procediment molt abreujat i ràpid a través dels PAE.
- Es crea un sistema informàtic únic per als registres de la propietat, mercantil i béns mobles.

c) Canvis en l'**Impost sobre Societats**

- Les entitats constituïdes a partir de l'1 de gener del 2013 tributaran al 15% per la part de la base entre 0 i 300.000€ i al 20% per la resta de la base durant els dos primers períodes impositius de la nova entitat.

d) Canvis en l'**Impost sobre la Renda de les Persones Físiques**

- Es permet deduir el 20% de les quantitats satisfetes per la subscripció d'accions o participacions en empreses de nova o recent creació amb una base màxima de 50.000€ d'aquelles empreses amb activitat econòmica els fons propis de les quals no superin els 400.000€ i es mantinguin durant un mínim de 3 anys. No es pot disposar de més del 40% del capital o dels drets de vot de l'empresa.
- En aquest mateix sentit, cal valorar una mesura que incorpora la llei d'acompanyament dels pressupostos per al 2014 de la Generalitat. Segons aquesta mesura, s'amplia del 30% al 50% la deducció per a inversió en empreses creades o participades per universitats o de centres de recerca per tal d'incentivar la col·laboració entre empreses i universitats, sempre referit al tram autonòmic de l'impost.

³<http://www.ipyme.org/ES-ES/CREACIONEMPRESAS/Paginas/ReddePuntosdeTramitacionEmpresarial.aspx>

Tot i aquestes mesures que poden afavorir l'emprenedoria en les seves etapes inicials, el cert és que **la llei de suport emprenedor no és ben bé una llei pensada per als nous emprenedors**, sinó que la major part del seu contingut fa referència a empreses ja establertes. I en temes com la formació per a l'emprenedoria sembla més aviat una declaració d'intencions; pel que fa als PAE, caldrà veure'n la concreció a nivell territorial.

7. El cas dels vivers d'empresa

A Catalunya del fet emprenedor se n'ocupen en major o menor grau les diferents administracions. La Generalitat ho fa fonamentalment a través del seu programa "Catalunya Emprèn", l'objectiu del qual és facilitar la creació d'empreses, donar segones oportunitats, promoure *spin-offs*, entre altres.⁴ Integra l'antiga xarxa "Inicia",⁵ els serveis d'emprenedoria del Servei Català d'Ocupació (SOC) i els d'ACC1Ó. També l'Institut Català de Finances (ICF)⁶ fa esforços per facilitar el finançament de pimes i autònoms, entre els quals cal considerar que hi figuren els nous emprenedors.

També diputacions com la de Barcelona tenen programes de suport en marxa. La pròpia PIMEC participa en alguns d'ells així com en d'altres impulsats per ajuntaments.⁷

No obstant això, les infraestructures físiques i organitzatives més completes per acompanyar el fet emprenedor les trobem en l'àmbit d'actuació dels ajuntaments, sobretot en els **vivers d'empreses**.

Actualment a Catalunya hi ha un total de **24 vivers d'empreses i 137 entitats d'assessorament** repartides pel territori (taula 4 i mapa 2).⁸ En uns i

⁴ <http://www.gencat.cat/acordsdegovern/20120313/01.htm>

⁵ <http://inicia.gencat.cat/inicia/cat/>

⁶ Es pot fer notar l'esforç de l'Institut Català de Finances (ICF), que entre 2011 i 2012 va destinar 1.671,2 milions d'euros en préstecs i avals, el 83,8% dels quals van ser per a 8.200 autònoms i pimes, l'11,6% per a 79 grans empreses i el 4,6%, per a entitats públiques. A més, cal afegir-hi 74 milions d'euros destinats a 194 empreses a través de capital risc i préstecs participatius en aquest mateix període ("Institut Català de Finances. Un instrument al servei de la reactivació econòmica", *Ara*, 20 d'octubre de 2013).

⁷ PIMEC està implicada en l'activitat emprenedora, ja sigui individualment o en col·laboració amb entitats públiques o privades. Alguns exemples han estat els programes "Projecta't"⁷, "Emprenedor XXI digital", "Accelera el Creixement" en col·laboració amb la Diputació de Barcelona, "Granollers 6x6. Xarxa de suport a l'emprenedoria", impulsat per Granollers Mercat i diverses empreses, "UAB Emprèn", organitzat a la Universitat Autònoma de Barcelona i que ofereix eines empresarials als estudiants d'últim curs, "Agroemprèn" o "Empersona", impulsat des de la Fundació PIMEC.

altres s'ofereix assessorament i suport a les empreses, així com programes formatius i de promoció econòmica, però els vivers afegeixen també la possibilitat que les empreses disposin d'un **espai on treballar i iniciar la seva activitat** a canvi d'un lloguer per un període que acostuma a oscil·lar entre un i tres anys a un **preu ajustat**, a més de la **interacció** entre les empreses que utilitzen aquests espais. Els centres depenen primordialment dels ajuntaments on radiquen, tot i que en alguns casos es coordinen a través de la seva Diputació provincial i la Generalitat en centralitza la informació. No obstant això, aquesta xarxa actua de manera **massa dispersa i no s'aprofiten les economies d'escala ni les sinergies** que es podrien generar.

Taula 4. Nombre de vivers i d'entitats d'assessorament per territori

	Vivers d'empreses	Total d'entitats d'assessorament
Barcelona	15	91
Girona	2	19
Lleida	3	23
Tarragona	4	18
Terres de l'Ebre	0	10
TOTAL	24	161

Font: Inicia (Generalitat de Catalunya)

Mapa 2. Distribució territorial dels vivers d'empresa a Catalunya

Font: Inicia (Generalitat de Catalunya)

Entre els vivers ja existents, per la seva dimensió i el nombre d'empreses que agrupen es poden destacar els següents:

⁸<http://inicia.gencat.cat/inicia/cat/entitatLocalMapa.do>

- **Barcelona activa:** a la ciutat de Barcelona trobem diferents espais: la incubadora d'empreses Glòries, l'espai Almogàvers Business Factory i el Parc Tecnològic Barcelona Nord. En els tres casos hi participen una cinquantena d'empreses de caràcter innovador. La incubadora d'empreses Glòries està pensada per a empreses de menys d'un any de vida, l'Almogàvers Business Factory busca la complicitat amb algunes institucions i el Parc Tecnològic Barcelona Nord està pensat per a empreses de base tecnològica.
- **Tecnocampus de Mataró:** aquest parc tecnològic incorpora més d'un centenar d'empreses de contingut tecnològic i forma part de la xarxa de parcs científics i tecnològics d'Espanya i de la International Association of Science and Technology Parks.
- **Redessa** (Reus Desenvolupament Econòmic SA): aquest viver ubicat a Reus disposa, a més d'espai per a les empreses, d'una societat de capital risc. Un centenar d'empreses gaudeixen dels diversos serveis del viver.
- **Fundació CEEILLEIDA:** organització formada pels principals agents lleidatans que engloba un total de 55 empreses d'un ampli ventall d'activitats.
- **NEXES** (viver d'empreses i centre de negocis de Forallac): en formen part 25 empreses de l'àrea gironina.

8. Propostes a la Generalitat

PIMEC considera que prestar atenció a la nova empremadoria té com a finalitat última **regenerar un teixit empresarial** que ha sofert i està sofrint moltes baixes en els darrers anys.⁹ Al govern de la Generalitat, cenyint-nos al seu àmbit competencial i conscients que les estretors financeres actuals exigeixen actuacions del mínim cost, li fem quatre propostes concretes:

1. **L'empremadoria, un projecte de país.** La importància **dels nous empremadors és cabdal** per al futur del sistema productiu i per això hauria de ser una qüestió de caràcter prioritari en el marc de les actuacions del govern. I perquè fossin més efectius hi caldria la implicació activa i compromesa dels **agents socials**, de les **institucions**

⁹Vegeu per exemple l'INFORMES PIMEC 8/2013 "De la desindustrialització a la reindustrialització?", <http://observatori.pimec.org/ca/estudis/de-la-desindustrialitzacio-a-la-reindustrialitzacio>

relacionades (universitats, escoles de negoci,...) i del **sector financer** (bancs, fons de capital risc, inversors particulars, ...), amb l'objecte de donar suport en les fases inicials dels negocis a aquelles persones que generaran activitat i ocupació.

2. **Facilitar les implantacions de nous emprenedors per tot el territori** (hardware). Proposem que tots els municipis de més de 10.000 habitants i totes les capitals de comarca de Catalunya disposin d'una instal·lació d'acollida d'emprenedors, tipus viver. Els requeriments de la infraestructura haurien de ser mínims i, per tant, barats: un espai (auster), connectivitat i facilitats mínimes compartides (sala de reunions, etc.). Els projectes, de caràcter local o comarcal, s'haurien d'abordar amb acord entre Generalitat (que aportaria coneixement de gestió i coordinació), els ajuntaments (que aportarien el local i assegurarien l'operativa) i les organitzacions empresarials.
3. **Optimitzar les actuacions de suport públic a l'emprenedoria que duen a terme diferents administracions** (software). Cal evitar la dispersió d'esforços, de filosofies, d'intensitats, etcètera, que genera el fet que ajuntaments, diputacions i la pròpia Generalitat actuïn per separat en el suport a l'emprenedoria. Aquesta actuació tan important (vegeu punt 1) hauria de seguir un programa prèviament establert a nivell de país i que fos comú al conjunt del territori: una estratègia i una operativa compartides per tots els vivers, mecanismes de coordinació, aprofitament de les sinergies, sistemes d'informació compartits, actuació en xarxa. I això ho hauria de liderar, en bona lògica, la Generalitat. En aquest sentit, el *know-how* que tenen alguns vivers és un actiu d'un valor incalculable que caldria posar al servei de tot el país.
4. **Incentivar la implicació del sector privat en l'emprenedoria**. La iniciativa emprenedora acostuma a requerir coneixements i experiències que els nous empresaris no tenen. PIMEC creu necessari estendre les **tutories de professionals experts** (sense cost) per als emprenedors en les seves fases inicials. Els esforços que ja es fan en aquest sentit caldria harmonitzar-los i sistematitzar-los amb una actuació d'àmbit català. D'aquesta manera es combinarien les **bones idees i la il·lusió dels emprenedors** amb els coneixements i vivències de professionals **experimentats**, tot generant sinergies i augmentant les probabilitats d'èxit de les noves iniciatives empresarials; i,

eventualment, la participació en el capital per part dels tutors. En la mateixa línia hi figura el *networking*, el contacte amb inversors, etc.